

TYTUŁ: Fałszywe informacje w nauce

OPRACOWANIE: Agnieszka Gałęcka-Golec, Katarzyna Puksza, Ewa Witkowska

GRUPA DOCELOWA: doktoranci

EFEKTY KSZTAŁCENIA:

Po zakończeniu szkolenia uczestnicy szkolenia potrafią - przy wykorzystaniu zdobytych informacji oraz poznanych metod - zweryfikować rzetelność naukową czasopism, stron konferencji oraz innych naukowych źródeł informacji.

CEL GŁÓWNY:

Zwiększenie świadomości związanej z zagrożeniami, jakie stanowią dla nauki i jej rzetelności fałszywe informacje naukowe oraz fałszywe źródła informacji, ze szczególnym uwzględnieniem drapieżnych czasopism oraz drapieżnych konferencji.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- zdobycie wiedzy, jak w prosty sposób weryfikować fałszywe informacje w nauce
- zdobycie wiedzy, jak rozpoznawać i weryfikować strony nieetycznych czasopism i konferencji
- zdobycie wiedzy, jak krytycznie ocenić oferty publikacyjne i zaproszenia do udziału w konferencjach naukowych

FORMA: szkolenie online

CZAS: 90 minut

METODY: prezentacja, burza mózgów, zajęcia praktyczne, dyskusja

NARZĘDZIA: platforma ZOOM, tablica Jamboard (burza mózgów)

MATERIAŁY: prezentacja, dokument z linkami do ćwiczenia w grupach

PRZEBIEG SZKOLENIA:

1. WPROWADZENIE (15 min)

- przedstawienie się prowadzącego
- przedstawienie się uczestników (krótkie ćwiczenie aktywizujące)
- przedstawienie informacji technicznych związane z obsługą platformy ZOOM
- omówienie celu zajęć i tematyki szkolenia
- przedstawienie planu spotkania
- przekazanie informacji o dostępności do materiałów po szkoleniu

2. CZYM SĄ FAŁSZYWE INFORMACJE? – burza mózgów (3 min)

- zaproszenie uczestników do odpowiadania na zadane pytanie za pomocą wirtualnej tablicy Jamboard (prowadzący powinien przygotować taką tablicę wcześniej i udostępnić ją uczestnikom szkolenia),
- krótkie omówienie na podstawie uzyskanych odpowiedzi definicji fałszywych informacji, co stanowi wstęp do bardziej szczegółowego zdefiniowania problemu w dalszej części spotkania

3. PRZEDSTAWIENIE OGÓLNEJ WIEDZY O FAŁSZYWYCH INFORMACJACH I SPOSOBACH ICH WERYFIKACJI (10 min)

- przedstawienie definicji fake newsów
- przedstawienie ogólnego podziału fałszywych informacji na trzy kategorie (wg First Draft): malinformation, disinformation, misinformation
- przedstawienie definicji pseudonauki jako jednego ze źródeł fałszywych informacji w nauce (można posłużyć się przykładami teorii Płaskiej Ziemi czy publikacji Tomasza Rudowskiego „Resocjalizacja przez sztukę sakralną w kontekście psychologii kwantowej” dostępnej pod adresem <https://www.depot.ceon.pl/handle/123456789/11954>)
- przybliżenie dwóch metod sprawdzania fałszywych informacji: Lateral Reading (można posłużyć się filmem dostępnym pod adresem <https://www.youtube.com/watch?v=GoQG6Tin-1E>) i Click Restraint
- omówienie wybranych narzędzi sprawdzania informacji: [Google](#) jako wyszukiwarki treści i obrazów oraz narzędzia [Wayback Machine](#) (zapewnianego przez Internet Archive), z praktycznymi przykładami ich wykorzystania do weryfikacji informacji
- krótkie przedstawienie definicji rzetelnych źródeł informacji w nauce oraz zestawienie ich z fałszywymi źródłami informacji naukowej, jakimi są drapieżne czasopisma i konferencje

Przy przygotowywaniu tej części można skorzystać z następujących źródeł:

- *FAKE NEWS - jak nie dać się oszukać*, <https://www.youtube.com/watch?v=kxzn6JcPhNY>
- Łukasz Lipiński, *Krótki przewodnik po fake newsach*, <https://www.press.pl/magazyn-press/artukul/55061,krotki-przewodnik-po-fake-newsach>
- *Rzetelne źródła informacji*, <https://kursy.demagog.org.pl/rzetelne-zrodla-informacji/>
- Łukasz Sakowski, *Gdzie szukać wiarygodnych informacji?*, <https://www.totylkoteoria.pl/2020/06/gdzie-szukac-i-weryfikowac-wiarygodne.html>
- <https://youtube.be/GoQG6Tin-1E>

4. CO JEST ISTOTNE PRZY WYBORZE WYDAWCY/CZASOPISMA/KONFERENCJI? – burza mózgów (3 min)

- zaproszenie uczestników do odpowiadania na zadane pytanie za pomocą wirtualnej tablicy Jamboard (prowadzący powinien przygotować taką tablicę wcześniej i udostępnić ją uczestnikom szkolenia),
- krótkie omówienie odpowiedzi uczestników w kontekście praktyk stosowanych przez drapieżnych wydawnictw

5. CHARAKTERYSTYKA DRAPIEŻNYCH CZASOPISM I DRAPIEŻNYCH KONFERENCJI W OPARCIU O WYBRANE PRZYKŁADY (35 min)

- przedstawienie definicji drapieżnych wydawców oraz przybliżenie początków tego zjawiska w powiązaniu z postacią Jeffreya Bealla
- przedstawienie inicjatywy Open Access oraz trzech dróg publikowania: Gold Open Access, Platinum Open Access i Green Open Access (ze wskazaniem na Gold Open Access jako drogę wybieraną przez drapieżnych wydawców)
- omówienie przykładów badań i prowokacji demaskujących brak standardów wielu czasopism i konferencji przedstawiających się jako naukowe

- przedstawienie definicji i wybranych cech drapieżnych czasopism ze szczególnym zwróceniem uwagi na kontakt, redakcję, opłaty, recenzję oraz indeksację i wskaźniki bibliometryczne (jako przykłady można wykorzystać wybrane czasopisma z wydawnictw [Invention Journals](#) oraz [International Scholars Journals](#))
- prezentacja wybranych baz i organizacji, w których można potwierdzić etykę publikacyjną czasopisma ([Directory of Open Access Journals](#), [ERIH PLUS](#), Journal Citation Reports w Clarivate Analytics - Impact Factor, Scopus, [Wykaz czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych na 2021 rok](#) - Ministerstwo Edukacji i Nauki, [Open Access Scholarly Publishers Association](#), [Committee on Publication Ethics](#))
- prezentacja narzędzia Think.Check.Submit pomagającego badaczom w identyfikacji zaufanych czasopism i wydawców do ich badań (<https://thinkchecksubmit.org/>)
- przedstawienie definicji i wybranych cech drapieżnych konferencji ze szczególnym zwróceniem uwagi na kryteria weryfikacji takich jak: zaproszenie i informacje o konferencji, przebieg konferencji, publikacja pokonferencyjna, organizatorów i sponsorów (można wykorzystać następujące przykłady: Global Conference on Toxicology (GCT- 2021) - <https://www.pagesconferences.com/toxicology-conference/>, Academic OASIS - <http://www.academicoasis.org/>)
- prezentacja narzędzia Think.Check.Attend pomagającego badaczom w identyfikacji wiarygodnych i rzetelnych konferencji (<https://thinkcheckattend.org/>)
- przedstawienie konsekwencji publikowania w drapieżnych wydawnictwach i udziału w drapieżnych konferencjach

Przy przygotowywaniu tej części można skorzystać z następujących źródeł:

- Emanuel Kulczycki, *Kariera drapieżnych czasopism przypadek Anny O. Szust*, Nauka 3/2017, s. 71-83, <http://hdl.handle.net/10593/19269>
- Peter Dockrill, *Biologist Gets a Fake Star Trek Paper Accepted by 4 Dodgy Science Journals*, <https://www.sciencealert.com/biologist-fake-star-trek-paper-warp-speed-accepted-4-dodgy-science-journals-predatory-trekkie>
- Thomas Spears, *When pigs fly: Fake science conferences abound for fraud and profit*, <http://ottawacitizen.com/news/local-news/when-pigs-fly-fake-science-conferences-abound-for-fraud-and-profit>
- Piotr Krajewski, Mirosława Modrzewska, *Ciemna strona open access – naukowcy w szponach drapieżnych wydawców*, http://cybra.lodz.pl/Content/14554/213_pdfsam_FBM_2_2015.pdf
- Tomasz Burdzik, *Drapieżne konferencje: nieetyczne praktyki konferencyjne zagrażające nauce*, Konteksty Społeczne. Tom 5, Nr 2, 2017, http://www.pbc.biaman.pl/Content/54068/drapiezne_konferencje.pdf
- Jolanta Szczepaniak, *Drapieżne wydawnictwa, czyli jak wybrać odpowiednie czasopismo do swojej publikacji*, 2019, <http://bg.uni.opole.pl/wp-content/uploads/Prezentacja-Opole.pdf>

6. PRACA W GRUPACH (10 min)

- podział uczestników na trzy-czteroposobowe grupy
- każda grupa otrzymuje adres strony czasopisma lub konferencji do weryfikacji pod kątem następujących kryteriów: kontakt, redakcja, recenzja, opłata (odpowiedni dokument z linkami można stworzyć wcześniej, na przykład wykorzystując do tego Google Documents)
- grupa wybiera osobę, która podsumowuje weryfikację na forum i przedstawia wstępną ocenę czasopisma/konferencji

7. OMÓWIENIE SPRAWDZANYCH STRON (10 min)

8. PODSUMOWANIE SPOTKANIA (5 min)

- pytanie do uczestników o wrażenia z warsztatu
- ankieta ewaluacyjna

9. ZAKOŃCZENIE SPOTKANIA (1 min)

- podziękowanie uczestnikom za udział w szkoleniu
- poinformowanie o przesłaniu drogą mailową przygotowanej prezentacji, zapisu tablic Jamboard (uzupełnionych w trakcie ćwiczeń) oraz certyfikatu uczestnictwa w warsztatach